

50. szám. 1868. Decem. 10.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
az „ATHENAEUM“
R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi RUSZ K.

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatálnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1868.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM“
(EZELŐTT EMICH GUSZTÁV-FÉLE)
NYOMDÁBAN.

Mai számunkhoz van csatolva a „Hazánk s a Külföld“ új előfizetési felhívása.

TARTALOM.

Cikkek: „A Hegyalja.” Zombory Gusztávtól. (Vége.) — „Olcsóság.” (Költemény.) Tompa Mihálytól. — „Egy buvár élményei. (Egy tengerészbuvár elbeszélése.) — Egy oly antilop, melyből tán házi állat válik.” — „A harcos kutyája.” — „A pháraók országából.” — „Egy hét története.”

Vadnay Károlytól. — „Vegegy közlemények.” — „Irodalom s zenészet.” — „Szerkesztői üzenetek.” — „Ujdonságok.”
Képek: A Hegyalja képekben. XIV. A sárospataki vár. XV. Sátoralja-Ujhely. (A „Tokaj-hegyaljai Album” után.) — A pháraók országából. — Az antilop-canna. „A harcos kutyája.” (Decaen A. festménye után.)

Irodalom s zenészet.

— („A föld ő-történelme”) címmel Corzán Gábortól Aigner és Rautmann kiadásában megjelent a „Közhasznú könyvtár” 1-86 füzet, mely földünk alakulása történetéről és őslényeivel szól több fametazsvényvel illusztrálva. Ez első füzet ára 40 kr. Az egész vállalat 25 füzetben jelenik meg.

— („Mely történelmeser hasonlítassék meg hasáinkban? ”)

Irta dr. Dárday Sándor igazságügyminiszteri osztálytanácsos. Ára 50 kr.

— („Grand mazurka brillante”) zongorára szerző Moravez Eduárd kiadta Táborszky és Parsch; ára 50 kr. Ugyanezen kiadónál jelent meg továbbá:

— („Honvédség”), eredeti magyar ábránd frissel; zongorára szerző Mihályi Ignác; ára 60 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— **Bucsnayda:** „Baksaházy Márk” az 53-dik számban lesz közölve a másikkal együtt.

— **N. Körösi:** K. Á-nak. Az újabb téren tán szerencsésebb lesz a föllépés.

— **Szegedre S. A-nak.** A most beküldött tárgyról, „Alvilági képek” című régebbi cikksorozatunkban egy derék tudosunk szintén igen népszerűen értekezett. Ismétlésbe nem akarunk esni. — A tett kérdésre öszintén válaszolhatjuk, hogy az illetőnek — ha már annyira haladt — kár volna elhagynia mostani pályáját, annál inkább, mert hogy vasutaknál boldoguljon: magasabb technikai ismeretekre volna szüksége, míg a másik hivatalhoz tán sok is a mit tud, mert oda nagyon korlátolt ismeretű volt katonákat alkalmaznak legtöbb esetben.

— **Pesten:** „Gazdag fogás.” Midőn mi jutottunk hozzá, nem tekintettük annak.

— **Pécselt:** N. K-nak. Az elsőt már nem teljesíthetjük; a másikat igen — annak idejében; azonban kivételeket tenni nagyon bajos lenne.

— **Kassára:** D. V-nak. Affélett, milyen az a régebben közlött volt, szívesebben latnánk; a mostani előtt nagy a sora a várakozóknak.

— **Pesten:** B. K-nak. Kivételkép megtartottuk, szíveskedjék tehát szerkesztőségünket meglátogatni.

— **Aradra:** E. G. L-nak. Megkaptuk s a közlendők közé igittuk.

— **Velejtére:** Ez utal nem adunk okot panaszra — a szíveség rosz viszonzásaul!

Ujdonságok.

* **(Tisztelt olvasóink becses figyelmét)** felkérjük mai számunkhoz mellékelte új előfizetési felhívásunkra, kérve annak körtekben is terjesztését. Nagy hangú ígéretek nem tesszünk, mert legjobb ajánlatnak lapunk eddig megjelent évfolyamait tekintjük, melyek mind tartalmukat, mind illusztrációikat tekintve, évről évre vonzóbbak, tökéletesebbek voltak; a mi pedig nagy színes műlapjainkat illeti, azok bizonyára nemcsak minden műizlést kielégíthetnek, de régebbi kiadónk s most az „Athenaeum” dicséretére mondhatjuk, hogy nem ismerünk még külföldön sem illusztrált lapot, mely ily költséges kivitelű s a legelső festészekről való színes képeket adna. Idei egész éves előfizetőink számára (kik már beküldték a csomagolási 30 krt.) kiadóhivatalunk most expedálja a „**Huszár-bravúr**” című, Párisban is remeknek tekintett képet, melynél 1869-iki műlapunk még hatásosabb lesz.

* **(A honvédelmi törvényeket)** ő felsége e hó 5-én már szentesítette, s más nap megjelent a miniszterelnökhez intézett legfelsőbb kézirat, mely tudatja, hogy József főhgy a magyar korona országai honvédségének főparancsnokává van kinevezve.

* **(Az osztrák delegáció)** e hó 5-én tartá utolsó ülését, valamint a magyar is. Az egész delegáció ülései nem nagy érdekeltséget ébresztettek a fővárosban.

* **(B. Beust birodalmi kancellárnak)** ő felsége örökös grófi méltóságot adományozott.

* **(A központi honvédbizottmány)** Ivánka Imre indítványára elhatározta, hogy a mint a honvédségi törvény szentesítése kihirdettetik, kérelmezni fogja, hogy a 48—49-ki honvédek nevében küldöttségileg ajánlhassa fel a béke és háború idejére szolgálatait király ő felségének. E küldöttség tagjaül azonnal megválasztattak: Horváth elnök, Ivánka alelnök, Domahidy, Kis és Patay. — Az országgyűlésen helyt foglaló honvédeket a bizottmány egyidejűleg felhívja, hogy eszközöljék ki a honvédség erkölcsi elismertetését. (E küldöttség már hétfőn megjelent ő felsége előtt.)

* **(A Vetter tbk elnöklele alatt)** ülésező bizottság, mely a honvédelmi törvény kivétele szabályaiaval foglalkozik, munkálatát nemsokára befejezi, s egy

Negyedik évi folyam.

50. szám,

December 10 én. 1868.

A Hegyalja.

(Vége.)

Lórántfy Mihálynak két leánya volt; az egyik | rántfy második leánya pedig Mária volt, kit
a híres Lórántfy Zsuzsánna, 1616-ban ment férj- | Rákóczy Zsigmond vett nőül.

Hegyaljai képek. XIV. A SÁROS-PATAKI VÁR. (A Tokaj-Hegyaljai Album" után.)

hez első Rákóczy Györgyhez, ki felesége után
kapott jószágaira III-ik Ferdinándtól megerősítő
levelet nyert tulajdon személyére nézve is; Ló-

Ettől az időtől fogva egész a múlt század elejéig,
II. Rákóczy Ferenc a szatmári békekötés fel-
tételait el nem fogadva, többekkel együtt ha-

záját elhagyván, Patak folytonosan a Rákóczyak birtokában volt, kik a várost és várat hatalmasan díszítették, és koronkint hol a reformátusokat, hol a katolikusokat pártolták. I-ső Rákóczy György halála után özvegye: Lórántfy Zsuzsanna kis fiával Zsigmonddal Patakra jött lakni 1649-ben, és mindent elkövetett, hogy a pataki iskolát jobb rendbe hozhassa, és mentül virágzóbbá alkossa. E célból jeles tanárokat szerzett külföldről és azokat jó fizetéssel ellátta; továbbá 1650. vagy 51-ben jeles könyvnyomdával gazdagította, az iskola épületeit kijavította, megnagyobbította, stb. — De valamint Lórántfy Zsuzsanna a reformátusoknak valóságos pártfogója és legnagyobb jóttevője volt, úgy Báthory Zsófia, II. Rákóczy György neje, inkább a katolikusokat segítette.

XIV. A sárospataki vár.

A Rákóczyak alatt volt a pataki vár fénykorában, mely most már nagyobb részt csak romban hever, kivéve azon régi négyszögű tornyos épületet, mely képünkön leginkább kitűnik, s melynek fenntartására különös gond fordítottak. A nagyszerű vár e maradványa mellett van az újabb izlésben épült pompás hercegi kastély, körülvéve a pompás s igen tágas angolkerttel, melynek sűrű lombos fáin között a legszebb sétautak, itt-ott a legkitűnőbb virággyakkal ékítve vezetnek. A kert déli részén pedig még nagyszerű romjait lehet látni a hajdani várnak; vannak még itt némely sáncok, földalatti folyosók, stb.; néhány évtizeddel előbb még e helyet rendetlenül elszórt kőhalmok, a vár sáncait bízható mocsár borítá; míg most az árok és bástyák viruló fákkal, becses növényekkel vannak beültetve s a gyönyörű park Patak lakóinak, s a tanuló ifjúságnak legkedvesebb mulatóhelyül szolgál.

Midőn II-ik Rákóczy Ferenc 1711-ben, mint feljebb is említettük, elhagyta hazáját a szatmári békekötés miatt; jószágai elfoglaltattak és I. József császár a pataki uradalmat Trautsohn János hercegnek adta. VI-ik Károly megerősíté őt birtokában 200,000 forintért. E Trautsohn herceg német gyarmatokat telepített a város határába. — 1776-ban kihalt a Trautsohn család s Patak ismét a kamara birtokába jutott. II. József császár 1786-ban ismét német telepedőket hozott ide, kiknek ingyen adott telkeket, egész utcát építtetett számukra csinos zsindeyes házakból, ezenfelül egy pár ökörrel stb. megajándékozta, de a hálátlanok, miután mindent, a mit pénzért tehettek elprédáltak, megszökdöstek.

1808-ban herceg Brezenheim Károly, — Károly Tódor bajor fejedelem fia — Lindau várát s egyéb jószágát a mi uralkodó házunknak átengedvén, eszerébe kapta a regéi és sárospataki uradalmakat. 1824-ben fia Ferdinánd lett annak ura, kitől a város lakói 300,000 ezüst forintért váltották meg magukat.

Legnagyobb nevezetessége azonban Sárospataknak ref. főiskolája.

A mostani kollégium nagy és tágas kétemeletes épület, mely két kis utca között foglal el egy hosszas négyszögű helyet, s inkább tartósságra, mint izlésre van építve. Udvara hátsó részén mai napig is fennállanak még a régi kollégium épületei, és azon épület, mely hajdan a Ferenciek zárdája volt, s melyben a 16-ik század közepén, a legelső oktatást adák a reformátusok. E régi épületeken meglátszik, hogy nem egy időben épültek, hanem összesen tizenegy különböző időben, a mint t. i. egy vagy más jóttevő kijavította vagy megnagyobbította.

Ujabb időben e tanoda korszerű reformokon ment keresztül, — tanárai alapos tudományú férfiak, kik közül többen a magyar irodalomban első rangot foglalnak el, és jelenleg is egész irodalmi kört képeznek; ők adják ki a „Sárospataki füzeteket“, melyek tanulságos és érdekes tartalmuknál fogva, egy protestáns folyóirat igényeinek teljesen megfelelnek. — A kollégium díszes könyvtára mintegy 25,000 kötet becses könyvet foglal magában, melyek között a pataki hajdani tudós tanárok némelyikének érdekes kéziratai is vannak kiadatlanul; de hihető, hogy részint a már megindított magyar protestans egyháztörténelmi emlékekben, részint az említett füzetekben az erre érdemesek napvilágot látnának.

1860. július 8-ka nevezetes nap vala e főtanodára nézve, mert ekkor ülték háromszázados létezésének ünnepét, az egész magyar nemzet általános és lelkes részvéte mellett.

Említést érdemel még a katolikus plebániatemplom, mely igen régi épület és a hajdani vár falain belül gót modorban épült; több nevezetes siremlék díszíti. A templom belseje három hajóra van osztva, s a két oldalhajót hat-hat oszlop választja el egymástól.

Sárospataktól északra másfél mértföldnyire, a Ronyva patak jobb partján igen kellemes vidéken Zemplénmegye fővárosát

XV. Sátoralja-Ujhely

mezővárost találjuk, mely mint fentebb is em-

litettük már, honfoglaló őseink bejövetele óta fennáll, s nevét a sátoralakú hegytől kölcsönzé, mely alatt fekszik. Hajdan a Ronyva balpartja is sokkal lapályosabb helyen állott, miért igen gyakran a vízáradások veszedelmének volt kitéve, s igen valószínű, hogy midőn jelenlegi helyére átköltözött, vette fel „Ujhely“ nevét. Régi helyeknek még némi romjaira most is találhatni.

Béla király névtelen jegyzője szerint már őseink bejövetelekor állott és *Sátor halmának* nevezetett, a magyarok közül első tulajdonosa Ketel kún vezér volt 904-ben, ki — mint Sárospatak és Toicsva ismertetésénél említettük — Árpád fejedelemtől vitésége jutalmául nyerte a Sátor halomtól Toicsváig terjedő nagy földrészt. — 1110-ben Kálmán király az Apuliából szakadt Casertai Ratoldo grófnak ajándékozta. — 1241-ben a tatárok elpusztították, s 1250-ben épült fel újra mostani kedvezőbb fekvésű helyére. — I. Lajos király idejében Koriatovich orosz herceg a helységet orosz gyarmatokkal annyira megnépesíté, hogy 1390-ben már városnak neveztetett. A várhegyre várat is építtetett. Zsigmond király Perényi Jánosnak adományozá Ujhelyt, s későbbben a sárospataki várhoz kapcsolatott, és ezzel együtt a jelen század elején herceg Brezenheim birtokába is került.

Ujhely hosszan nyúlik el a hegyek alján, s messziről, különösen keletről tekintve, a mögötte emelkedő sátor és kupda alakú festői hegyekkel szép látványt nyújt. Innen van jelen képiünk is fölvéve.

A rendetlenül épült kis város utóbbi időkben haladásnak indult, s mindinkább kezd csinosodni, ámbar sok kell még ahhoz, hogy a jelenleg elég szemetes várost csinosnak mondhassuk. Főterén találjuk a katolikusok nagy templomát, melyet Palóczy Imre erdélyi vajda építtet 1482-ben, de tűzvész és egyéb szerencsétlenségek miatt idő folytával annyira elpusztult, hogy a jelenlegi templomot 1770-ben Trautsohn herceg csaknem egészen újból építtette. Oldalt a csinos üzletű, de kissé alacsony vármegyeházát látjuk, melyben a megyegyűlések tartatnak. A reformátusok egyházát Perényi Péter, a nádor fia, építtette. A görög egyesült orosz templomot pedig a nevezett Koriatovich herceg alapította. A piacon látható még a a Győrnél 1809-ben elesett felkelő nemes vitézek emlékoszlopa.

Régi vára 1534-ben még fennállott; kitetszik ez Perényi Péternek a kassai polgárokhoz írt leveléből, sőt Oláh Miklós bizonyossága szerint még 1536-ban igen erős várnak ismertetett. 1558-ban

Telekessy Imre által tűzzel és vassal elpusztított, hogy többé nemcsak a Perényiek ne használhassák erősségnek, hanem még romjai se maradjanak ezentúl; többé nem is szerepel.

„Sátorolja-Ujhely 6811 lakossal bir, kik nyelvre nézve három félek u: m: magyarok, oroszok s tótok; a műveltebb osztály nagyobbára magyarul beszél. Vallásra nézve legszamosabbak a római és görög-katolikusok, utánok a reformátusok, azután a zsidók, s végre az evangélikusok legcsekélyebb számmal; mindezen felekezeteknek saját templomaik s iskoláik vannak. A r. kath. gymnasiumban a piaristák tanítanak.

Ujhely még a Hegyaljához tartozik, s tágas kiterjedésű szőlőhegyei (980 hold) igen nemes bort teremnek, s arról nevezetes, hogy az egész Hegyalján a szőlő csak itt műveltetik sorosan. A bor jóságára nagy befolyással vannak itt a 300-ra menő felette jó száraz pincék.

Miután itt hegyaljai vándorlásunk végpontjához jutottunk, búcsút mondunk e sok tekintetben nevezetes vidéknek, melyről, ha e rövid utazási vázlat után is, a csak futólag s felületesen előadotakra visszatekintünk, bátran elmondhatjuk, hogy ily kis területen, annyi érdekes pontot, oly sok festői tájat és történeti emléket gazdag helyet találtunk, mint más ily terjedelmű földön talán ritkán.

S ha a szíves olvasók közül talán némelyeket — a feladat nagyszerűségét, s az anyag bő tartalmát tekintve — jelen nagyon is rövid ismeretésem nem elégtett ki, azokat kegyes elnézésre kéréssem mellett bátor vagyok azon terjedelmes, és igen kitűnő munkákra utalni, melyek nekem is segédforrásul szolgáltak, u. m. Szirmay Antal a Hegyalját ismertető ily című művére. „*Notitia historica, politica, oeconomica montium et locorum viniferorum comitatus Zempliniensis*,” megjelent Kassán 1798-ban. Ugyazintén az 1867-ben megjelent s a tokaj-hegyaljai bormivelő egyesület által Emichnél kiadott „*Tokaj-hegyaljai albumra*.” Továbbá ugyancsak Szirmay Antalnak következő munkája: „*Notitia historica Comitatus Zempliniensis, Budae 1804*” — és „*Notitia topographica, politica incltyi Comitatus Zempliniensis. Budae 1803.*” — Végre Fényes Eleknek 1836-tól 1839-ig hat kötetben megjelent: „*Magyarországnak, s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben*” című terjedelmes munkájára. Hogy a Hegyalját e lapok terjedelméhez képest röviden megismertetni kitű-

zött nem csekély feladatomban csak némiképen sikerült is, s hogy e rövid vázlat jelen alakjában mint a hazai földismeret és történelem egy parányi igénytelen részecskéje feladatának megtudott-e felelni, ennek meghatározását a kegyes

olvasóra bízom, s ha ez részemre kedvezőleg dől el, akkor bőven meg leszek jutalmazva fáradságomért.

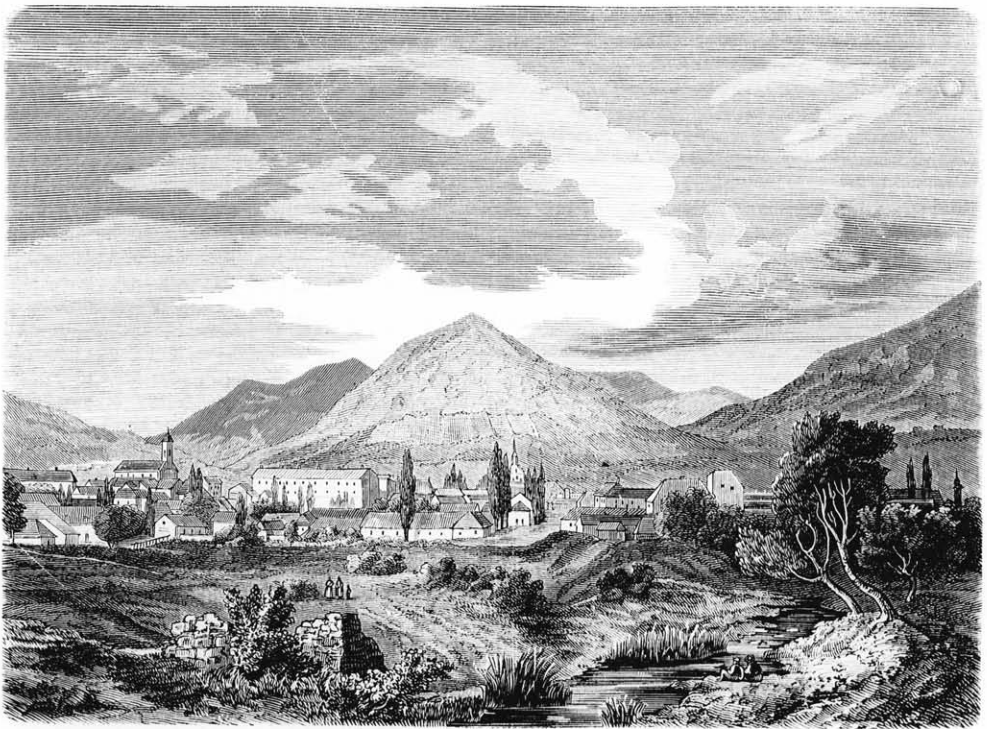
Zombory Gusztáv.

O l e s ó s á g.

(1847.)

Igazán, hogy nem látott senki még
Olyan jó földet, mint ez a miénk.
Dicséretébe kár is kezdeni,
Mert az ember nem fogy belőle ki.

De bor dolgában már csak semmi baj?
— Mert hisz mit vétett Neszmély és Tokaj? —
Ha a *józsanság* nem borban lakik:
Borivó nálunk minden harmadik,

Hegyaljai képek. XV. SÁTORALJA-UJHELY. (A „Tokaj-Hegyaljai Album“ után.)

Bámolni való sok minden van itt,
Vedd csak szemügyre térét, halmait . . . !
De mégis engem mindenek felett:
Az *olesóság* az, a mi meglepett.

Épen nem lehet ugyan mondanom:
Hogy nálunk a kenyér olesó nagyon;
Mert évenként, hogy ne mondjak sokat, —
Ezren elvesznek, éhhalál miatt.
A só is drága! Hja, haszontalan!
Az a Mármaros Indiába' van!
A szegény ember épen csak azért
Eszik mindig oly sajtalan kenyéért.

S ha ittam-e már én bort? — meglehet!
De drága pénzért lőrét, eleget.

Igaz, hogy mindez drága egy kicsit,
De hisz van pénz! van érte adni mit!
Alattunk a föld kincsesel telve van,
Még bizony isten felvet az arany;
Mert nem kell e sápadt jószág nekünk;
Mi veres garast — s rongyot szeretünk.

Mi hát olesó, ha só, bor, buza nem?
Oh be együgyű kérdés istenem!
Hát a mi bor s buzánál becsesebb,

Kiért teremtve van minden egyeb,
Ki megmarad, bár ég föld összedül :
A *lélek* olesó nálunk rendkívül !

De tévedésben senki se legyen :
Az ördög se kap már ma lelkedet,
És rája egy rozsdás batkát se költ,
— Mint csak nemrég is, ötven év előtt, —
Hogy oly templomban imádd istened :
Milyen kereszt van a kakas helyett.
Ezért bizony markodba pénzt nem ont,
Mert a világ már nem olyan bolond.

Mindamellett ne félj ; mert megveszik
Eladó lelked, szívesen pedig ;
A vásár áll, mint állott valaha,
Csak a vásártér változott vala.
Vevő s adó egyaránt alacsony,
De magas ám *bezzege* a jutalom,
Mert ott, mutattak fel a csillagot
Felé, — mutatják itt a csillagot.

De tán nyiltabban is beszélhetünk !
A hogy bír *gázol*, *gázol* nemzetünk,
Mert más nép mellett nem feledheti :
Mennyivel adós még a sors neki.
De sandán nézve ezt a hatalom :
Hátratonni vágy titkos úton ;
S e célra önfajunkból szedeget
Honaruló nyomorult kémeket,
Az ily lélek olesó ; fájdalom,
A *honfilélek* olesó itt nagyon !

Láttatok-e már a kezes ebet :
Ha kancot tartanak feje felett ?
Szolgálj! először rákiáltanak,
Szolgálj, s övé lesz a letett falat.
Ugy láttatok, a kormány mit mivel
E hon sok gazlelkű szülőttivel.
Cimet, polcot, rendjelt mutat nekik
S a zsiros kancot ezrenként lesik.
Isten teremtett négy lábbal kutyát,
S kettőre áll az, néha legalább ;
E nyomorultaknak két lába van,
Négykézláb másznak mégis untalan.

Megejt galambot gyors ölyű lese,
A szarvast éhes farkas ontja le ;
Nézd a sík orosz lányát, tigrisét :
A két fenevad egymást tépi szét ;

Tenger nyeli el a föld szigetét,
A magas tölgyet villám csapja meg ;
S fajunk — fajunkat kész emészteni,
Magunk magunknak lévőn férgei.

S kik a méregkeverőt büntetik :
A *nemzetmérgezés* nem bűn nekik.
Mi lesz belőlünk magasságos ég !
Ha ez sokáig így fog menni még ?
Hisz e nép végre ugy elkorcsosul :
Hogy egy igaz nem marad írmagul.

De nem, nem ! eljő, — el kell jönie —
Az alárc-hullás rég várt ideje ;
Midőn rájok ujjal mutathatunk :
Kik aljasan korcsígtatják fajunk ;
Midőn a szó harsány lesz és szabad
Megnevezni a vásárlottakat.

S mi lesz fejükre méltó büntetés ?
Oh mert ezeknek egy halál kérés ;
Hah, akkor, akkor . . . ! hanem meglehet :
Hogy e jó nemzet mindent elfeled ;
E nagylelkű nép ! oh ez megbocsát,
Késsel nyiszold bár vérező nyakát ;
És botlott, de bűnbánó gyermeki
Fejét keblére fogja rejteni.
S ah mily érzékeny boldog jelenés . . .
A megtérők úgy megzokognak . . . ! és
Függnék megint hű anyjoknak nyakán,
Mint feltekerőzött kigyók a fán.
Oh hát még a esők, mely ég ajkokon !
A nadályéval mindenben rokon.

S látván a hon e hű ragaszkodást,
Megkedveli őket szemlátomást ;
És régi tetteik megnéve jól :
Hát honarulás egyikből se szól ;
Sőt imitt- amott olyan is akad,
Mi nem volt más, mint honfi-áldozat.
S jóságos ég ! mi nem jó mind ahhoz ?
Az idő mindent napvilágra hoz :
Ők nemcsak az, hogy szent ártatlanok :
Sőt érdemüknek rende, száma sok,
S a hosszu türés után ideje :
Hogy hűségök jutalmát elvegye !

Szeresd, jutalmazd hát őket hazám !
Kegyeddel áraszd el egymásután,
Add meg e népnek, a mit érdemel :
Fenyítőház, — de még jobb a kötel !

Tompa Mihály,

Egy buvár élményei.

(Egy tengerész-buvár elbeszélése.)

Mig a tengerészet, s minden emberi tevékenység és törekvésnek részletei és ágai hatalmasan haladtak előre, a buvárművészet sem maradt hátra, sőt azon erélyhez, melyet e téren fejtettek ki, a

találékony ész mindig újabb és újabb adalékkal járult s a tengernek talányteli fenekére leszállani, mindinkább elősegítette.

Lehetne mondani, hogy a tudományyal karöltve

járó gyakorlati tapasztalás által oktatta száll le az ember a tenger fenekére, tegye azt akár anyagi haszon szempontjából, akár a tudományának vízszontszolgáltatás tekintetéből. Minél károsabban hatottak a sötét tengeri istenek az embernek birtoka és életére, annál kitartóbb buzgalom és sérénységgel törekedett ez zsákmányuknak mennél nagyobb részét tőlük visszaragadni s napfényre hozni. És mégis, dacára a technika nyomozása és minden magas képzettségének, mainapig sem sikerült a természetnek annyira urává lenni, hogy a tenger mélységének a legkisebb kísérletnél is latba ne kelljen vététnie. És tulajdonképen csak az ugynevezett sekélyek azok, melyek feneké elérhető, odahatolni pedig, honnan a tenger fenekéről egy pár homokszemet csak a mérőn segítségével lehet felhozni, talán soha sem sikerülend. Az ocean mérföldnyi mélységű s mi legfeljebb 150 lábnyira érszokhatunk le. A belátó embereknek nincs szükség részletesen taglalni a dolgot annak bebizonyítására, hogy bár tétleg lehetséges a tenger fenekére szállani s onnan némely hullámmelte tárgyakat felhozni, a fő ok nem a búvárharangban rejlik. — Mert sem a lég- és vízmentesen zárt burában, sem az ugynevezett „tevék“ hátán nem lehet a tenger fenekén mászkálni vagy csuszálni — a legjobb gép most és mindenkor maga az ember marad. — Már a régi búvárharang is, mely bizonyára igen alkalmas eszköz, elavult, s az ember önmagán viszi a búvárharangot, ha alámerül.

Ha mi búvárok dolgozni akarunk, mindenkéltől két vagy három pár harisnyát huzunk egymás fölé, erre vastag gyapju-nadrágot, tömött szövötű „guernsey“-t, s e fölé jön aztán a búváröltözék, mely az egész testet, a nyaktól kezdve egész a lábujjig egy darabban fűdi. Ez kautsukból van s kétrétűn vászon takarja. Minden izületnél egy vulkanosított kautsukgyűrű van alkalmazva, hogy a víz a ruha alá ne hatolhasson. Én bizvást állíthatom, hogy ezen kautsukgyűrűk, melyek fájdalom, soha sem fognak nélkülözhetetni, oly szorosak és oly erősen nyomnak, hogy az úter majd egészen összelapul s a vér alig végezheti keringését. — Ennek következtében a végtagok, különösen a kezek időiglenes elszibbadásba esnek, mi az ujjakat egészen érzéketlenné teszi. — Ha a víz alatt egy búvárnak ujja elvágatnék, azt alig érezné. Én egyszer a tenger fenekén valami éles tárgygyal hüvelykem körmét egészen lehasítottam, hanem csak midőn fölmentem, vettem azt észre, csak akkor kezdett a mélyen sértett ujj vérzeni és erősen fájni. A búvár lábmezének sarkán, mely

a kautsuköltönytől szorosan összefügg, tíz font ólom van, mert a tenger fenekén ezen súly nélkül nem lehetne járnia. — Hanem még ez sem elég, mert vállain is 40 — 60 fontnyi terhet visel a mélységhez képest, melyben dolgoznia kell. A teher úgy van megerősítve, hogy azonnal eldobhatjuk, mihelyt az utat eltévesztjük, vagy más okunk van rögtön a felszínre jönni.

A búváröltözetnek fő alkatrésze a csiszolt rézből készült sisak, mely a kautsuköltöny éreggyűrűjére csavarok által erősített meg. A sisak alatt a búvár egy gyapju-főveget visel, hogy a sisak alatt feje meg ne hűljön, vagy hogy a sisak fel ne dörszölje. Ugy nézünk ki, mint a középkori lovagok, csak hogy mi ez éreburok alatt nem izzadunk.

A sisaknak három üvegszeme van, egy elől s kettő két oldalt a szemszöglet közelében. Ezek a mi ablakaink. — Az üvegszemek keresztbe tett vaslécecskék által vannak biztosítva; hanem ha egy eltörik is, nem nagy baj. Én, midőn egyszer egy tört horgonyba botlottam s orromra buktam, betörttem a jobboldali üveget, hanem a sisakom bensejéből előnyomuló légnymat elég erős volt arra, hogy a víz behatolását megakadályozza. — Jelt adtam s felvonatám magam, a mi igen gyorsan történik.

Tudni kell ugyanis, hogy az őrhajóról egy kautsukból készült légtömlő nyulik le, mely a sisakra van erősítve. Ezen tömlő által mindig friss lég szivattyuztatik be, a megromlott lég pedig egy másikon távolítottik el, mint egy bányának biztosító aknája által. A légszivattyu az őrhajón van csavarokkal megerősítve s vízzel telt kádacskaival körülövezve, hogy a lég mindig tűden tartassék.

A búvár föltetésén két jeladó van megerősítve s övében tört visel; mert szokszor megesik, hogy valami tengeri szörnyetel kell megküzdenie, vagy a tenger fenekén kötelel vagy csomót kell szétvágania. — Van azonfelül nála egy hatalmas feszítővas, hogy szükség esetén hajószobát vagy ládát törhessen fel. A feszítővas oda lenni, hol a nehézség törvényei egész máskép működnek mint ide fenn, könnyűt, mint egy darab fa. Épen így áll a dolog a búvárral, azért szükséges ólomsúlyokkal ellátva lennie, nehogy úgy járjon, mint a híres kautsukember, hogy rögtön a felszínre pattanjon. A súlyok lehetségessé teszik, hogy négykézláb csúszkálhat. A búvárnak ezt azért kell tennie, hogy a tárgyakat jobban láthassa és megtapinthatassa. Ez persze nem történik úgy, hogy az ember lenni egyenes állásban ide s tova

sétálgasson és orrát magasan hordja, mintha a sült galambok felülről szállnának le.

Igy tehát biztonságára nézve mindenfelől gondoskodni volna. Fenn két ör mindig készen áll, hogy a szükséges szolgálatot rendszeren megtehesse és a jeladásokat szem elől ne tévessze; a másik a jelzők mellett áll, melylyel a bűvár találmányairól ad jelentést. Ha ez utóbbit egyszer rántja meg, azt jelenti: minden rendén van, ha kétszer: kötéllhurkokat le! melyekre a talált tárgyakat megerősítse, háromszori megrántás: egy kosarat jelent, négyszori: a javakat felhúzni!

Minden bűvárnak természetesen egyetmást tanulnia kell, mielőtt foglalkozásában s üzletében eléggé ügyes s alkalmas lenne. A szükséges hidegvérűséget és önbizalmat tapasztalás által nyeri. Én vizsgámat két évig tettem gyöngyhalászat által a skót tengeren. Az első alkalommal különös jelenetnek voltam tanuja. Sisakom uj és tükörfényű volt. A szokatlan fény, melyet ez a víz alatt terjesztett, a tengeri pisztrángoknak egész seregét csalta körömbé, melyeknek kíváncsisága természetesen igen magas fokra volt emelve. Ez állatkák oly tolakodók voltak, hogy fejükkel egészen fényes sisakomhoz ütöttek s engem mint egy felhő vettek körül. Mielőtt kezemmel elüttem volna őket, a látás és keresésben akadályoztak.

A sisak idővel a vízben egészen fekete lesz s így a halakra nézve is elveszti vonzerejét. A nyílt tengerben a halaktól megrohant bűvár egészen másként érzi magát, mint az édes vizekben. Nevezetesen ott van a dühös tengeri tigris: a cápa és a delfin, melyek a lemerülő embert ragadmányúl akarják ejteni. — A Cap-Trevose mellett történt velem, hogy éppen midőn lebocsátkoztam, egy óriás cápa, mely ott úszkált, sebesen nekem rohant, hanem még sebesebben vontam elő én törömet hüvelyéből s hirtelen alább bocsátkoztam, mely mozdulatot a cápa rögtön meg nem tehetett s én éppen akkor kerültem alá, midőn torkát már felnyitotta az én elnyelésemre. — Ő tehát eredménytelenül sikamlott el felettem, hanem ugyanazon pillanatban tartám én fel elejébe késemet s midőn ő a felett sebesen elrohant, hasa olejétől végeig fel volt hasítva úgy, hogy belei kiomlottak s uszályként húzódtak utána. Egy fél órával később hajónk emberei fogták ki, midőn élettelenül uszott a felszínen.

Egy másik esetben — a cardigani tengeröbölben — a delfinek egész serege támadott meg; óriási zsiványok, 12 láb hosszúak; hozzám közel nem jöttek ugyan, hanem a jeladók és a tömlő körül rendetlenkedtek, s én egyszerre, a nélkül, hogy

tudtam volna miképen, a vízszinre vonattam fel. Az örök, kik a halak rángatását a jeladókon az én jeladásomnak vették, azt mondták, hogy már azt hitték, miszerint én lenn legalább is megőrültem, mivel a zsinégeket mint veszett rángattam.

A bűvárnak a nyílt tengerben izgató és kábító jelenetek és észleletekben ritkán van hiánya. Midőn egyszer Jersey mellett az „Anna királyné” után küldtettem le, a következő történt meg velem: A fenéket elértem; legfeljebb kilencven lábnyira lehettem a víz alatt. — Míg a habok fen vidoran táncoltak, idelenn halálcsendő volt, mint éjfélkor a temetőben, s valóban a temetőnek egy neme volt itt, mert majd minden utazó hullája ott feküdt a hajósobák és fedélzetközben. Némely hajóbutorzat szanaszét feküdt a fenéken. Egy helyen nehéz málhák kis halmot képeztek. Midőn óvatosan s lassan négykézláb arra felé uszótam, a szomorú homályban, mely alatt örökösen uralkodik, egyszerre csak látom, hogy felém valami szörny csúszik, lassan mint én. Megállottam s hasztalanul törtem fejemet, vajjon minemű teremtménye ez az istennek. Egy hiénaszerű fekete tömegből tányérnagságu szemek villogtak felém. Régi költőinknek a mesés, semminemű természetrajzban elő nem forduló tengeri szörnyekről szóló minden mondái eszembe jutottak. Szokásos rettenetesen hidegvérűségem dacára félni kezdtem. Hanem haszontalan félelem által nem lehet az időt elvesztegetnem, kilúztam tehát késemet, s kissé, hogy a szörnynek oldalára jussak, kitérve, tovább másztam. Ez rögtön, velem egészen egyidejűleg ugyanazon mozdulatot tevő, s lassan ismét fejemnek tartott, mint azelőtt.

Most, gondolám magamban, mindegy s egyenesen a szörny testének tartottam. Őt vagy hat szempillantás múlva elértem őt, vajjon mit? találják ki olvasóim. A szörny én magam valék! Hogyan, tehát lenn, a félelmetes pusztaságon, a puszták fata-morganáihoz hasonló légtükrözés jelenkeznek? Nem, a talány igen egyszerűen lőn megoldva.

Egy csomagra, éppen átelienemben egy tükör volt támasztva, mely valószínűleg az első szobából uszott ide, s különös esetleg következtében függélyes irányban állt meg. E tükörrel voltam én tehát szemközt, melynek keretét a víz alatt meg nem különböztethetém, s így sajátképen ellenébe mentem.

A kedélyállapot, mely ezen valóban nevetséges fölfedezésre lelkemben támadt, jó benyomását nem sokáig tartotta meg. A hajóba kellett másznom s a hullákat, ha lehetséges, kiszállítanom

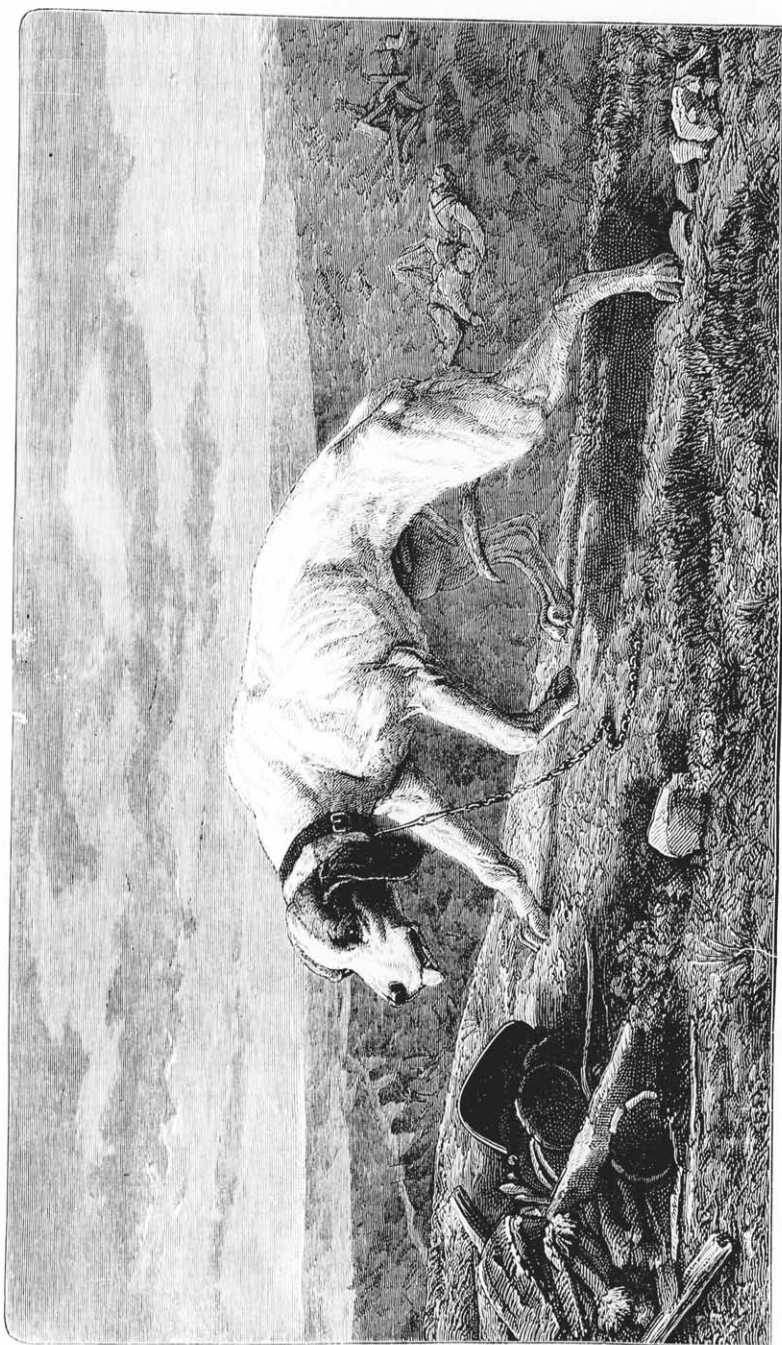
vagy az értékes tárgyakat feltalálnom, mert tudomás szerint az „Anna királyné” nyolcszázezer szerelmes pár vagy fiatal házaspár, szorosan tarták egymást átölelve s fájdalomdulta arcukon

Az antilop-Canna. (Szövege a 795. oldalon.)

dollár értékű aranyport hozott fedélzetén.

A mit láttam, az borzasztó volt. Két ifjú, egy még látszottak a halálküzdelem nyomai. — Egy szögletlen egy anya ült összegörnyedve s csecse-

„A harcos kutyája.” (Domen A. festménye után. Szöveg: a 792. oldalon.)

mjét erősen koblére szorítva. Szeretett gyermeke körül oly görcsösen kulcsolódtak össze kezei, hogy lehetetlen volt őket elválasztani. Körülbelül tizenhárom hullát számlálhattam meg, hanem a fedélközben, hova én nem juthattam, még több is volt. Fájdalom, kihoznóm egyet sem lehetett közülök, bár megkísérlém foszító vasammal egy szoba ablakát betörni s a hullákat e nyíláson kidobni. — Csak egy aranyporral telt zsákoeskát leheté kézrekerítenem, mely egy szoba padolatán egyedül feküdt. Mint később megtudtam, tizenegyezer dollár értékű aranyport tartalmazott.

Mintegy hat év előtt volt nokem egy tengeri az küldetésem „Oregon“ után, mely Philadelphiből Hullba volt menendő, fedélzetén mintegy 140 utazóval, — s részben ismeretlen módon Flammbo rough Head mellett elsüllyedt.

Megtudták, hogy a többi közt egy híres színész is volt a hajón, ki Amerikában vendégszeropelvén, gazdag aratással tért vissza. Rokonai s egy kis város Leicestershireben, különös jutalmat ígértek nekem, ha a színészuót, vagy mit? — a színészuó kincseit kimenthetném. A jószívü kedves rokonok!

Én tehát lementem, s azon hajón, melynek egyik oldala be volt törve, a többi közt sikerült egy kis ébenfaszekrényt kézrekerítenem, mely gyémántokat s aranyékszereket tartalmazott; nem lehetett azonban tudni, kié legyen az s így a társaságra szállott, mely a buvárköltségeket fedezte s engemet szerződttetett. A szekrényt én talán magam számára is megtarthattam volna, hanem becsületes bűvár ily csalfaságra nem vete-medik. — Későbbben egy 6000 dollár értékű aranyat tartalmazó erszényt zsákmányoltam. Hanem azért az „Oregon“-nal még nem értem véget. Az elsüllyedt hajón kívül különféle tárgyak hevertek szétszórva s a fenékről csekély, távolban nekem feltűnést okozva, több emberi hulla uszkált.

E jelenetet nem tudtam megmagyarázni. Mivel e testeknek a víznél könnyebbeknek kellett lenniök — csodálatos, miért nem szállanak tehát a tenger fel zínére! Ha pedig valamely meg vanak terhelve, miként usznak? Közelebb csusztam s azt vettem észre, hogy e holtak, számra hatan, egy kötéllel egymáshoz voltak kötözve, e kötél pedig a nagy hajóhorgony egyik vaskarján függött. — Ezen kar tartotta a borzasztó halottláncot s felszállásukat akadályozta. Egy metszés késsel elegendő volt, hogy a lánc két része váljék, mire a testek azonnal fölemelkedtek. Férfj, feleség és négy gyermek volt. — Vajjon

együttthalás szempontjából, vagy azon reményben, hogy együtt fognak megmentetni, kötötték egymást össze, ki tudná megmondani? A tongor ozer talányt rejt és az ember kétségbeesés és halálküzdelmek közt végzi a legkülönösebb munkákat.

Ez alkalommal még csak egy esetet akarok elbeszélni, mely engem legközelebbiről érdekel, és emlékeim között a legsötétebb pontot képezi. Előre kell bocsátanom, hogy nősülésem első éveiben voltam, egy kis hajón matrózi minőségben szolgáltam, lakásom Castletonban volt, s hogy szerencsétlenül nősültem. Egykor, midőn tizenegyheti utazásomból visszatértem, azt találtam, hogy nál elszökött s minden értékes holminkat magá val vitte. Azt mondák, hogy szeretőjével Amerikába költözött. A dolog boszantott ugyan, hanem az elszökött nőért egy könyecseppet sem ejtettem, bár azt sem kívántam, hogy rosszul folyanak dolgai. Sehogy sem illetünk mi egymáshoz. — Különben természetes, hogy ugyan csak feladat egy nőnek fedhetlenül maradnia, ha férje hónapokig jár a tengeren és így nem olég gyakran kérdezetgi, vajjon nem ugy van-e dolga, mint az ég madarainak, melyekről az égi atyának kell gondoskodnia.

Valami három év múlt el s én a hűtlen Margarétát idestova elfeledtem, s a közben bűvár lettem, mivel ezen üzlet néhány részvényes és Siebbnek találékony vezetése mellett jövedelmezőnek látszott. Akkor is ott voltam, midőn a „Columbia“ és „Lady Charlotte“ tal tettek kísérletek. Azután a Westable-társaság szogálatában kettőnknek egy angol postahajót, „Achillest“ kellett felkutatnunk, mely a Cap Fair közelében, az éjszakai csatornán süllyedt el.

A hajóútrben igen sok vadul egymásra hányt hulla volt a legborzasztóbb helyzetekben. Én Scops nevü társammal már a legborzasztóbbakat is megszokva, egykedvűen kotorásztam e más közt. Egyszerre egy szog ényes ruhába öltözött halvány nőre bukkantam. Ez arvonások, e felbomlott sötétk haj, e szikár, egy széles sebhelyről rég ismert kéz! Visszaborzadtam s egy felkiáltás hangzott el ajkamon, mert ezen alakban az én évek óta elszökött Margarétám ismertem fel. Visszajött tehát s én ismét meglátám őt. Vajjon azért jött-e, hogy engem mint bűnbánó fölkeressen, vagy hogy a szerencsét, melyet az idegen világ megtagadott tőle, ismét otthon keresse? nem tudom. Én megbocsátottam neki s imádkoztam érte a tenger fenekén!

Egy oly antilop, melyből tán házi állat válik.

A párisi állat-honosító kertbe közelébb két gyönyörű antilop érkezett, melyek ismertetése állat-tenyésztéssel is nagyban foglalkozó hazánkat közel érdekelheti, mert nekünk is ki kell figyelmünket mindarra terjesztenünk, mit az állatországból anyagi jóllétünk javára meghódíthatunk. A pulyka, ez a nagyon hasznos házi szárnyas például csak mintegy másfél évszázad óta ismeretes nálunk s a mi a nemesebb juh-fajok tenyésztését illeti, ez alig néhány évtized óta nyert nagyobb lendületet; mily nagy horderjű volna tehát anyagi jóllétünkre nézve, ha sikerülne a marhavészek folytán oly iszonyú pusztításoknak kitett mostani ökreink s teheneink helyébe, vagy legalább azok mellett, oly nagyobb, erejére, nagyságára, húsa élvezhetőségére és tejelésére nézve hasonló értékű kérődző állatot meghonosítanunk, mely szarvasmarháink pusztító járványának nem lenne annyira alávetve.

Az állathonosítással foglalkozó külföldi tudósok figyelmét most a „Canna“ nevű antilop gerjesztette föl, melynek két példányát ábrázolja képünk. Cuvier rendszere szerint ez állatok az örszaru kérődzők első osztályát képezik. Antilopunk a szarvashoz több tekintetben hasonlít, melyek: kar-

csú termete, arányos tagjai s rendkívül gyors futása; s az első pillanatra szintén nehéznek látszanék a kérődző e két fajt egymástól megkülönböztetni, s pedig vannak oly jellemző, határozott tulajdonságaik, melyek mindegyiküket külön osztályba sorozzák. Ily jellemző tulajdonság, hogy a Canna antilop szarva belől üres, annak állománya tömör, minden porus nélkül, s hogy ezen szarvát állatunk soha el nem vedli.

A rajzunkban bemutatott Canna antilop jelenlegi hazája Afrika keleti, fensíkos, mérsékelt éghajlatú része, hol *kudunak* is nevezik. Testtörzse oly hatalmas, mint valami jókora lóé, szőre szürkés; rövid sörénye nyakán s hátgerincén végig farkáig terjed, mely kis bojtban végződik.

A Canna látása éles s hallása és szaglása rendkívül finom, természetére nézve szelíd, félénk, engedékeny s könnyen barátkozó. Házi allattá honosítását és képzését már megkezdették mind eredeti hazájában, mind Franciaországban, s ha ez tökéletesen sikerül, azon esetben országos gazdasági egyletünk pesti állatkerti társaságunkkal szövetkezve, remélhetőleg szintén ki fogja rá figyelmét terjeszteni.

„A harcos kutyája.“

A festészek sorsa egy tekintetben kevésbé irigylésre méltó, mint az íróé s e tekintet az, hogy művei által nem válhatik ország- vagy világszerte oly könnyen ismeretessé, mint emez, mert az nem terjedhet annyi ezer, sőt millió példányban, mint a költőnek alkotása a nyomdák által.

A fametszés és színes nyomás azonban segített már némileg e hátrányon is, mind a művészek szerencséjére, mind pedig a közönség előnyére, mely így a festészet nevezetesebb terményeivel — habár csak azok gyöngébb másolataiban is — megismerkedhetik.

A festészet termékeinek helyhez kötöttsége indította lapunkat arra, hogy hazai művészetünk ez ágának legkittünőbb műveit lapunkban fametszetek, s lapunk mellett színes nyomatú műmelletekben a legtágabb körű magyar közönségnek is bemutassuk. Így olvasóink metszvényeink után ismerhetik már Barabás, az id. és ifj. Markó, Than Mór, Ligoti, Keleti, Madarász, Székely Bertalan, Beneúr, Wágner, Lietzenmayer, Lotz, Jankó, Munkácsy, Zichy Mihály stb. legkittünőbb

műveit, sőt igyekszünk időnként a kiválóbb külföldi művészeket is műveik által bemutatni.

Ezuttal az idei párisi műkiállítás egy igen gyöngéd érzésű s minden látogató figyelmét nagy mértékben magára vont festményét adjuk itt fametszetünkben. A képre tekintve látjuk, hogy a csatának már vége van, s a viadalban elesettek tetemei fölé már hantok borúlnak. A sebtlen ázott sirok egyikében nyugszik a tiszt is, ki bizonyára nem volt utolsó a bátrak közt. Kutyája, mely sokáig hasztalanul várt gazdájára, végre eltépte láncát, befutkosta a csatátér s szeretet és hűség által felfokozott ösztöne oda vezeti őt gazdája behantolt sírjához. E kép Decaen Alfréd szerzeménye, s habár az egy másik, majdnem hasonlatgyú s könyvnyomtatásban roppant elterjedt kompozícióra emlékeztet, hol a befagyott tavon, egy jégszakadás szélén maradt kalap mellett látjuk szomorúan guggolni a vízbe merült gazdáját gyászoló ebet, kinek sírja szélén alkalmasint addig fog nyoszorogni, míg maga is meg nem fagy, — mind azáltal e műnek sem tagadhatjuk el költői becsét.

A pháraók országából.

Egyiptom nagy múltjának csodás emlékeit: hieroglifjait, múmiáit, már több alkalommal ismertettük a lapban, de a nyílt ott az olyan tárgy, mely

Gizehnél Khéopsz piramisai, ezen köből rakott mesterséges hegyek mellett áll meg, vagy Philoe, Elephantine, Heliopolisz, Theba és Memphis rom-

A pháraók országából.

az emberiségnek évezredek előtti műveltségi állapota és társadalmi életéről szól, hogy lehetnek nekünk ezekre ismét vissza nem térünk.

Egyiptomban az útas lába úgy szólván minden nyomon a régi múltba lép vissza. A ki például

jaihoz, avagy a Phtha templom maradványai, és a sír-labirintokhoz zárandokol, azt képzeletű önkénytelenül is azon keresztény korok az öltött regeszéri időkbe vezet vissza, midőn I. Szeszotrisz és Buzirisz, Akhoréusz és Amenofisz, II. Sze-

zosztrisz, Féron, Rhamszesz, Kkéopsz, Aszikhisz, Pszammethik, s más ily bronz vagy ébenfaszinű egyiptomi fejedeleme, birodalma történetét óriási kémlékekben jegyezte föl. Ez emlékek szemlélések képzeletünkben fölmerülnek azon idők végtelen sokaságú félmeztelen hadseregei, aranykarperces és homlokszalagos hadvezérek, az egyes harcok izmos markukban rövid széles szablyát tartva, s a nap-templom megközelíthetetlen papjai, kik a csillagokat vizsgálják. A templomok hús csarnokaiban görög bölcsérek ülnek az okosság ó-egyiptomi tanárai lábainál. A nép vére patakban foly, s a kegyetlen ostor száz meg százezer hadi foglyúl esett rabszolgát hajszol a fáraók munkáit végezni. S látjuk most, hogy miként emelték föl az ó-egyiptomiak örökkévalóságra számított kémlékeiket.

Diodor a piramisokat épített egyiptomi királyokról így szól: „Ezek iszonyú s csodálatra indító épületeket emeltek százezrek keze munkájával a végből, hogy hatalmuknak örökkön fenálló emléket állítsanak.“ S e törekvésük sikerült is, mert koruk óta évezredek folytak le, de az idők vihara tehetlenül rohant el a piramisok ormai felett. De még az ó-egyiptomi templomok és paloták romjai is, melyeket emberi kezek döntének össze, s melyek közt fölverte magát a meleg égél ezerfajú bozótja, — szintén örök idők emlékei lettek. Képünk Karnak vidékéről állít olénk ily templom-romokat, melyekben a hatalom erejét s a művészet magasztosságát bánuljuk.

Ez óriási épületeknek azonban ritkán volt a hasznosságra is irányzott célja, avagy igazi választás eredete, mert például a Ptoloméusok idejében élt Manetho történetíró azt mondja, hogy Kheopsz király nem hitt az istenekben, sőt maga Khafrá, a másodnagyságú piramis felépíttetője is káromkodva záratta be a templomok ajtait s így szólt: „Én vagyok az isten, s dacolok minden istennel.“

Bárha Egyiptom éghajlata s az a miatt igé-

nyelt életmód csak könnyed, szellős lakások emelését parancsolja, a fáraók mindazáltal oly tömör falú palotákat rakattak maguknak, melyekben ezrek fértek el, s melyeket földi hatalom alig vala képes szétrombolni.

Kheopsz és Khafrá királyok alattvalóikat kegyetlenül sanyargatták, csak hogy fölépíthessék kő-óriásait. Valaki kiszámította, ahogy a piramisok valamelyike belül üres volna, azt mint valami haragot lehetne a római Szent-Péter-templom (a keresztény világ legnagyobb egyháza) fölé borítani, a nélkül, hogy a piramis belső falai érintenék a Sz. Péter-templom bármely részét; s ezen piramisok oly egyes faragott kőtömbekből állanak, melyeket emberek kezei hordtak össze, s lépcsőnként emeltek egymás fölé. Vajjon ily munka százak vagy ezrek életébe került-e? ki törődött azzal, mert hisz az egyiptomi zsarnokoknak volt elég munkásuk!

Midőn az első Ptoloméi alexandriai díszépületeit emelté, majdnem két millió zsidó és ethiópiai hadifogolynak kellett azokon dolgozni s az ó világitó-torony építésekor egyetlen alázuhanó kőtömb 130 munkást ütött agyon!

Midőn II. Szeszosztrisz Peluziumtól Heliópoli-sig egy 37¹/₂ mértföld hosszú kő- és földsáncot készíttetett a határok védelmére a kiöntések ellen, e munkával kilenc millió embert kintott. A dolgra ostor ösztönzé őket, s a ki összeesett, az összeesett. Ismerjük a bibliából is, hogy mily kínzásoknak vala kitéve a fáraók alatt az egyiptomi fogságba hurcolt zsidó nép.

Szabake, az első ethiópiai király Egyiptomban, mégis emberiebb volt kissé, mert ő a legnehezebb munkákra a gonosztevők ezreit alkalmaztatta, a kivégzés helyébe a halálíg dolgozás büntetését ígtatván. Midőn Nekho, Pszammethik fia, a Verestengert a Nilusba vezetendő csatorna által a földközi tengerrel akarta összekötni, e munkája közben egyetlen egy napon 120,000 munkása fúlt a gátat szakasztott vízbe.

Egy hét története.

(December 7.)

(VK.) Egy lengo csónak a dagály tetején — ez most heti tárcánk képe. Nagyobbnál nagyobb hullámok kapják föl, viszik, ragadják jobbra balra, s nem állhat meg egy percre sem, habár itt ott a kilátás szépsége vagy a jelenségek sajátzerű volta érdekes látvánnyal kínálkoznék is.

Egy hullám elvitte tőlünk a sok érdekes, pá-

paszemes, rendjeles, cylinderos idegent is, kik testvéreink a — delegátióban! Báró Beust maga könnyebb szívvel és súlyosabb méltósággal — egy grófi koronával távozott. Az akadémia kis termében utójjára még szétereztgeté a „béke“ fehér galambjait, hogy szelíden turbékoljanak s vissza-riasszák a hadak sáskáit, melyek a közös had-

ügyér egy nagyra fútt — s mint állítják: üres — szóvirágából dugták elő ijesztő falánk fejüket. — Békét kívánunk s béke lesz — ez volt a leáldozó német delegáció utolsó napsugara, mely nyájas és biztató ugyan, de egyszersmind tűnékeny is lehet, mint a szürke napok sugarai szoktak lenni. — Most már, hogy elmentek Schindler és páter Greuter, Tegethoff és Kuranda: megint dr. Akin Károly lett az akadémia egyedüli hőse. Körülbelül egy hónapja már, hogy övé az akadémia. Úgy lépett föl, mint köztudó az ország, a kormány, a közönség ellen, mint a melyek a tudományt szörnyen elhanyagolják; most meg ő rá került a sor; ő ül a vádpadon, s készül menteni magát, hogy — hiába vádolják a megsértett öregek, — mégis csak tett ő valamit a természettani műteremben, melyet működési köréül tűztek ki.

Hangja azonban most elvész a napok élénk zajában! Az országház ugy zakatol, mint valami gyár, mely reggel este egyre másra szövi fonja a törvényeket, s még a felsőház boldog kényelmének is vége van! A jegyzők futkosnak a múzeumkertben át, s oly lázas tevékenység uralkodik, mint ha nem csak az országgyűlésnek, hanem a világnak is vége közelednék. A folyvást mozgó, kerepelő, törvénycikkgyártó kerekeket semmisen képes megállítani, sem a felsőház öreg főpapjai és Krisztus-lovagjai, kiknek például sem az iskolai, sem a felekezeti törvény nem igen tetszett, sem a képviselőház szélső szónokai, noha Csanády gyakran ugyancsak neki-dül, s a párt friss erőikkel is gyarapodott: Schwarcz Gyula folyvást ott van, Simonyi Ernő is visszakerült, s Irányi Dániel (hozta isten!) szintén haza érkezett.

Ha még egy hétig e parlamenti „steeply chase“ így tartana: akkor a honatyáknak csak árnyékai jutnának vissza kerületeikbe, miután most sem enni, sem aludni nem érnek rá, s az országházat inkább lakják, mint járják.

De csak pár napig még — s aztán a király trónbeszédje a várpalotában be fogja fejezni a három éves, majdnem folytonos országgyűlést, melynek a történelemben is hosszú lapok fognak jutni — osztályrészül.

Mennyi minden történt e három év alatt! Sok olyan, a mi egynek tetszik, a másíknak nem; de több olyan is, a mi minden magyarnak tetszik, s melyek ugy emelkednek ki az egyre hullámzó folyamból, mint maradandó sziklák, melyekre sokat lehet még építeni. Egyiken a horvátokkal kötött új frigy ígé állnak, a másíkon magyar honvédség szentesítése.

Nemsokára — mint mondják tavaszra — ki

lessz bontva a lobogó, mely alá hazánk külön védereje gyülekezik! József főherceg már ki van nevezve e sereg főparancsnokának, s hirtér jár, hogy a honvédvilág több nevezetessége újra kardot és rangot kap. A központi honvéd-bizottság küldöttei pedig mennek a király elé, hogy a volt-honvédség szolgálatát felajánlják. Sok van, igaz, köztük, kiket sorsuk már egészen más munkakörbe vitt, s tán még több, kiket a bús évek terhe idő előtt megtört — de van olyan is elég, ki akar és tud még honvéd lenni, s helyt áll, ha jó a vihar, melynek távoli zúgása már is oly sokszor megzavarja hétköznapi munkáink nyugalmát.

A király legnagyobb bizalommal fogadta el a régi honvédek ez ajánlatát, miután bizalmáról úgy is alig adhatott volna nagyobb bizonyítást, mint hogy a honvéd törvényt, — melyben a Lajtántúl annyian láttak „sárkány fogat“ — valóban szentesíté.

Három év előtt — valljuk meg — magunk se hittük volna!

A miniszterelnök estélyeiben is hány egyes kép látható most, mely az idő rendkívüli változását példázza. Bujdosó tábornokok, kik haddal készültek az osztrák seregre rotani, szívélyesen fognak kezét zöld-tollas generálisokkal. Egy főherceg (József) vendégül megy az egykori száműzött terméibe. Gyémántos delnök auttogják, hogy a királynő azért vált meg főudvarmesternőjétől, mivel az nem értett — magyarul, s ha herceg Auerspergné lép helyére, annak egyik oka bizonyára az lesz, hogy a hercegnő jártas hazai nyelvünkben.

Reményi is — kit egykor „Görgei hegedősének“ neveztek, s ki a gyász éveit angol földön tölté — meghívást kap az udvarhoz, s egy dallal („Repülj fecském“) bájolja el a királynét és környezetét.

Ki hitte volna tíz év előtt, midőn először halottuk a hazatért művész — melyen búsongó magyaráit, hogy ezek a népdalok egykor udvarképesek lesznek még a budai palotában is, melyről akkor mindig oly mélyen hallgattunk, s ha néha esténként egy-egy világos ablakát a Dunaparttól esetleg megpillantottuk: szomorúan jutott eszünkbe, hogy századok előtt ugyanazon a helyen Lajos és Mátyás királyoknak égött a lámpavilág!

Most már — hála istennek — szívesebben nézünk föl Budavárra, s vigabban éljük világunkat az emelkedő Pesten, mely most őszi ködben és zenezésben úszik.

Fővárosunk már rég belesótt a művészi világút

vonalaiba, s noha kelet felé az utolsó pontot képezi, mégis oly pont, melyet alig kerül ki egy nagy művész is. S a melyik itt volt egyszer, eljő másodszor, sőt harmadszor is.

Laub is harmad izben volt most nálunk, de máskor mindig nagyobb közönséggel találkozott. Ő mindenesetre nagy hegedűművész s a vonós négyesek kitűnő képviselője; de tavaly itt volt Joachim, ki nála még egy félfejjel nagyobb, s a német klasszikusokat oly hatalmas erőteljével tükörözi vissza, melyben egy vonás sincs meghamisítva. Tárgyilagosh előadót képzelné sem lehet, s itt léte alatt csak egyetlen egyszer szállt le saját talapjáról — a közönség kedvéért, midőn Ernst cifra „magyar ábrándját“ ját-zá. Ez különben nem is egyéb volt, mint búcsúköszönet, melyet a csehországi híres művész a zene magyaros nyelvében akart hozzánk intézni.*

S alig hogy távozott, megérkezék *Schumann Klára*, a híres zeneköltő özvegye, maga is igazi költőnő a zongora mellett. Oly teljes; kidomborodó hangokat, oly mélyre ható értelmezést, bensőséget és izlést, minőt e nő fejt ki a klasszikai művek előadásában, egyetlen zongoraművésznőnél se találunk. S ereje, heve még folyvást növekszik. Valódi benső szövetség az, mely közte és a nagy mesterek szelleme közt létezik, s e benső szövetség, mint egy kiapadhatlan forrás, egyre táplálja művészetét. Ezért van, hogy az ő diada-

lai nem csökkennek éveinek szaporodtával, s most is csak annyian s csak oly elragadtatással hallgatják, mint mikor először ismertük meg az „Európa“ termében.

De nemcsak e híres vendégek, hanem hazai művész ink is érdekes hangversenyekkel élénkítik az időnyt. Vasárnap délben az akadémia nagy termében az írói segélyegylet változatos műversenye volt, melyben szavaltak: Felekiné asszony Szász Károly „A költő halála“ című költeményét, s Feleki a Petőfi „Ismét magyar lett a magyar“-ját; zongoráztak: Lépassi Ilka kisasszony, Bartalus tehetséges tanítványa, Temesi Reitter Mária k. a., ki előadásának tisztasága és finom színezése által tünt ki, s Pozsonyból a fiatal gr. Zichy Géza, ki balkezevel (jobbja hiányzik) oly erőteljesen játszik, mintha pláne négy kezét hallanánk két zongorán; énekeltek: Pauliné asszony Erkeltől a „Magyarok istenét,“ a zeneszerző zongora- és Dubez hárfá-kisérete mellett, Fűredi magyar dalokat, s a budai dalárda két hatásos kardalt; Bartalus pedig harmóniumon adott elő két ó-magyar egyházi éneket a 17-dik századból, melyeknek kenetes dallamát Ormai erőteljesen éneklé. Volt sok taps, közönség és bő jövedelem, jelölül, hogy közönségünk részvéte és kegyelete folyvást ébren van irodalmi ügyeink iránt.

Philharmónikusaink zenetábora pedig most készen a második hódításra. Előadják többi közt Goldmark keleti szellemű „Sakuntala“ nyitányát, (maga a zeneszerző is jelen lesz), s Berlioz „Mab tündér“-jét, melyben e lángeszű hangszerelő a tündérek dévaj, játsszi, röpködő kis raját idézte a hurokra és a sípok öblébe.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

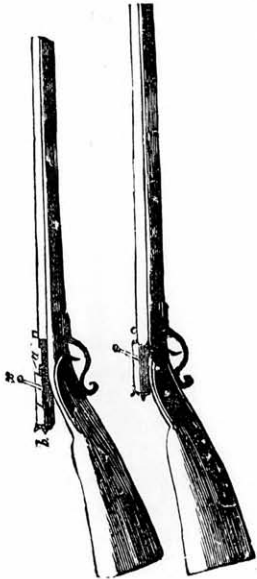
F. Gy. (*Történeti naptár.*) December hó 10-én meghalt Cserei Farkas: 1782. — 11-én Abd-el-Kader győzelme Morveconál: 1847. — 12-én a sárkányrend alapított: 1408. — 13-án általános zsinat Trientben: 1545. — 14-én lőtte agyon magát Czakó Zsigmond drámairó: 1847. — 15-én szül. Cavaignac Ödön, az 1848. jun. 23-ki napok után Franciaország dietátora: 1802. — 16-án meghalt gróf széki Teleki Ferenc író: 1831.

* (*A nyomor Londonban.*) A tél közelodtével Londonban mindjobban felüti fejét a nyomor. Angol lapok szomorú rajzokat közlenek a szegényekről, kik hajlék nélkül vannak. A szegények

házaik nem elégségesek arra, hogy mindazokat befogadják, kik nyáron át a parkokban, télen pedig a hidak ívei és a kapuk alatt, vagy más zugokban huzzák ki az éjeleket. E nyomorútlak közt sok az aggastyán és gyermek, kik vagy már nem dolgozhatnak, vagy még nem képesek dolgozni. A „Field Lane,“ hol az ily szállástalának kapnak éjjel egy köteg zsuppot, csak 400 szegényt fogadhat fedele alá. Ezek meleg szobát, száraz kenyeret s megmosdásra egy korsó vizet kapnak. A ki előbb kopog, az foglalja el a helyet. Éjjfélig mindegyre jönnek, rángatják a harangot, de nagy részüknek vissza kell térni,

mert már a „fedél nélküliek menhelye“ telve van. Ezek aztán az utcákon töltik a telet, s nem egy magfagyott hullát találnak reggel valamelyik zugban. A gazdag Londonnak ily sötét árnyoldalai is vannak.

— (A gyűtős fegyver.) Lássuk közelebről az oly

hiressé vált porosz gyűtős-puskát. Rajzunk egyike (a belső) zárt, másika nyitott töltőkamrával mutatja a gyűtős-puskát; a képezi a cső hátsó végét, az ugynevezett lőpor-kamrát, melynek felső része kivágással bír a töltény befogadására; ha ez betétedett, tehát a fegyver töltve van, úgy az *a* emeltyű által *b* henger a nyitott *a* cső része fölé tolatik és egy készülék által fogva tartatik. A *b* henger hátsó részében van a gyűtős és az ezt mozgató ruganytoll, mely a kamra kinyitása-kor — a tölténybetétel végett — mindjárt fel is húzódik. — A töltés tehát három tempóból áll : 1-ső, az *a* emeltyű által *b* henger a cső hátsó *a* végéről hátratulatik és ez által a töltény felvételére szolgáló kivágás föltáratik; — 2. a töltésnek e kivágásba tétele, és — 3. *a* emeltyű által *b* henger ismét a kivágás fölé tolatván, ez által elzáratik. Ebből kitetszik, hogy a töltés alig kíván annyi időt, mint épen leírására fordítottunk, azaz: míg a puská tiszta. A lödőzés alatt azonban mind a lőporkamrában, mind a henger belsejében lassankint lőporiszap rakodik le, úgy hogy 15—20 lövés után egy részt a tölténynek nincs elég helye, más részt a *b* henger elötölása is csak erőködés-sel történhetik, és végre épen nem lehetséges. E gyűtős-fegyver feltalálója Dreyse János Miklós, porosz kir. t. b. tanácsos és a sömmerdai fegyvergyár tulajdonosa volt. Találománya már az 1840-es évekből való s többféle javítás után — már ez időben kezdték a porosz csapatokat e fegyverrel felszerelni.

* (Árszabály.) XIII-ik Lajos francia királyt

egyik kis városában nagyon unalmas beszéddel fogadta a polgármester. A király már roppant türelmetlen volt s szerette volna megszakitani a beszédet, gondolván, hogy talán elfeledi folytatni a buzgó polgármester. „Polgármester úr! — mondá közbe szólva a fejedelem, — mibe kerülnek e vidéken a szamarak?“ A polgármester tetőtől talpig megnézte a királyt s aztán ezt válaszolta: „Olyan nagyságúak, mint fölséged, 10 talléért is megvásárolhatók.“

*(Az erdőségek befolyása az éghajlatra.) Az egyiptomi éghajlat szárazsága oly jelentékeny, hogy Felső-Egyiptomban soha sem esik; a Deltánál, a Nil folyó torakalata vidékén pedig egy évre 5—6 esős napnál több sohasem esett. Azonban Mohamed-Ali alkirály a deltában 20 millió fát ültetett. Néhány év óta, miután a fák felnőttek, az esős napok száma 40 napra megy. — Ezen eredmény Egyiptomot legújabb időben meglátogatott utazók által, különösen az igen szakértő és hitel érdemlő vizsgáló Pouchet által bizonyítottatik, és világosan mutatja, hogy mily nagy befolyása van az erdőségeknek az esőme nyísiségre.

* (Az életkor.) A híres Faraday és Flourens egyhangulag állítják, hogy a természetes életkort száz évre lehet számítani. Csakhogy e kort be-tegségek, vigyázatlan életmód alászállítják. Az életkor — a legtöbb teremtménynél — ötször oly hosszú, mint a fejlődési idő; például a tevének, mely 8 évig fejlődik, rendes életkora 40 év; az öt évig fejlődő lónál 25 év, a 4 évig fejlődő oroszlánnál 20, a két évig fejlődő ebeknél 10, a házi nyúlnál 5, stb.

— (Egy new-yorki papírgallér-gyár,) melynek 500,000 dollárnyi alapja van, 450 embert foglalkodtat, kik 350 különféle fajtájú papírgallért készítenek s minden huszonnégy órában legalább öt millió gallért szolgáltatnak ki.

*(Afrikai udvari viselet.) Du Chaillu egyik felolvasásában, melyet nem régen Philadelphióban tartott, következőleg írta le Diops király udvarának viseletét: „A királyon frakkot láttam (ugynevezett „fecskefarkot“), mely hasonlított öseink ily nemű öltönyéhez, egyebet semmit. Első minisztere inget viselt uj nélkül, egyebet semmit. Második minisztere nyakkendővel ékeskedett, más egyébbel semmivel. A harmadik országnagyon csupán egy kalapot láttam, egyebet semmit; a királynőnek azonban volt egy széles esernyője, hanem egyebet semmi. A fényűzés, úgy látszik, ott nem nagyon kapott lábra.

szakaszonkénti statutumot készített, mely szerint a honvédelmi törvény gyakorlatilag életbeléptetendő lesz. Mivel pedig a honvédelmi törvények már szentesítettek, remélhető, hogy a jövő év első hónapjaiban megtétethetnek az előkészítő lépések a magyar honvédsereg felállítására a a legközelebbi újoncoszámánál a hadkötelek fiataloság megfelelő része a honvédszázadosokba oszthatatik be. Bár úgy lenne.

*(Az 1869-iki költségvetés felől) az országgyűlés pénzügyi bizottságának általános jelentéséből a következőket tartjuk érdekesnek fölemlíteni. A rendszeres költségvetésben mutatkozott 4.500.000 forint deficit fedezetét teljesen az ésszerű vaspálya előbbeségi költségei és adóhátralékok által; az extraordinárius 10.500.000 forint deficitjét, melyben a honvédség felanulása 7 millióval szerepel, főszéki jelszerűleg biztosított követelések és díjak, a pénzügyminiszter felhatalmaztatik kamatozó pénzügyi utalványok kiadására, melyek aztán visszatérítendők. Vasutakra előirányoztatik 21 millió, köztük van különösen az ésszerű vaspálya folytatása Lőrcs és Zólyom felé, ugyancsak a Miskolc-Püspök közti vonal. A pesti láncidő szabadságának megváltása a bizottság által ezáltal el nem fogadott, de megemlítették egy vasúti összekötő híd szükségét.

— (Eltérő jelentés.) Az „Athenaeum” kiadásában közzétett egy terjedelmes munka fog megjelenni „Egyetemes földrajz” cím alatt, dolgozva Ballagi Károly és Király Pál nagy-körű tanárok által. Nevezett mű fölélt mindent, mi a föld-, s külön mindenik ország földirati ismeretében kívül minden rendű s rangu lapolvasók, kivált kereskedők, iparosok s gazdákra néve érdekes, fontos, sőt nélkülözhetetlenül lehet. A mű általában úgy van berendezve, hogy az olvasó könnyen és gyorsan szerezhesen magának fölvilágosítást bármely földrajzi kérdésben, mely a szótárszerű tárgymutató legkényelmesebb segédül fog szolgálni. A statisztikai adatok a műben többnyire 1867, — sőt részben egészen 1868-ig — terjednek. Így tekintve az „Egyetemes földrajz” mindenestül értékes hiányt fog pótolni, miért előre is figyelmesetelni kívánjuk róla a magyar olvasó közönséget. — A mű terjedelme 40—45 nagy 8-adrés ívet tesz.

*(Hír szerint) a római nagykövet b. Sennyői Pál tárnokmester lesz. A n. városi püspöksékre pedig, melyről Szaniszló Ferenc visszavonul, hogy csendes magányba térjen, Lipovicsky volna kijelölve. Pécsi püspökül pedig gr. Forgách Ágoston emelgetik.

*(A szász kongresszus) f. hó 10-én veszi kezdetét, tulajdonképen megnyitása pedig csak e hó 14-én megy végbe. A kongresszus a magyarok természetben tartandó ülésit, s a ministerium rendelkezése folytán a szükséges berendezések már foganatba vétettek. Egy rabinsokból álló küldöttség arra kéri a közoktatási minisztert: engedné meg, hogy a kongresszus döntő határozatát színt lehessen.

*(Jóváhagyások.) A „Hon” szerkesztőség

ismét 1050 frankot küldött a svájci károsítottnak; összes küldeménye 3975 frank — Aradon Deutsch Ignác nagykereskedő királyának névjegye alkalmából 500 forint adott az aradi megénekek számára.

*(A királyi udvar) e hó 14-ikéig marad Budán. Legalább az eddigi intézkedés így hangzik. *(Az országgyűlés zárulása) csütörtökön lesz. Mindkét ház tagjai a budai királyi palota tróntermében fognak megjelenni, hol a király trónosáddal várja be ünnepélyesen az 1865/66-ki nevesített országgyűlést. A trónosáddan gr. Andrássy Gyula és Horvát Boldissár miniszterek már több nap óta dolgoznak.

*(Az aláhörzégi lapok bétere intik a magyar karona románságot.) hanem nagyon furcsa módon. Egyik bukaresti lap szólván a honi lapok Oláhországból becsompezzett proklamációjáról, ily intő szöveget intéz: „Mi fogva törtenni, ha az erdélyi románok, hallgatván az innen küldött felhívásokra, felzöldülének, mielőtt mi elég erősek volnánk őket támogatni. Nemcsak haszontalan vértanúságra volnának kárhözvetve; nemcsak hogy régi elnyomásuk kerüljenek vissza, hanem az elnyomást újabb viasztorlások fognak súlyosbíttani. Ezért elvünk mindig az volt, hogy előbb mi belől erősödjünk, önlétünket biztosítsuk, aztán gondolkodjunk területi nagybővítésre és nagyteljesítésre. Ez a mi jövődünk, s a volnunk egy vérből erdélyieknek; mert mi nyernének ezek, midőn mi őket fel akarván szabadítani, saját életüket döntöztük meg? Vajjon nem fogna-e azzal a románággal egyetemének helyzete súlyosb lenni? Midőn nem akarunk valamit, azt vagy sújtjuk, vagy akadályozzuk. A „Románul” t és az erdélyiek egyéb barátait hová szorítjuk? Szeretettük hasonló a majomhoz mi tehát? Kormányának engedjük azt a szomorú dicsőséget, hogy ezt az ügyet több másokkal kompromittálja.”

*(Lásd Miklós) jeles szobránknak, megkapván az 1000 forintnyi ösztöndíjat, már elutazott Rómába, hogy tehetségeit tovább fejlessze. — Székely Bertalan festésznak pedig ugyanazonan visszatért.

*(Cukorgyárak.) Hazánk területén ismét egy nagyszerű vállalkozásnak szelgáland minihelyül. Tizenkét bécsi nagy bankcég, két pesti bankház, továbbá a nagy-súranyi cukorgyár birtokosai: Gerson és Lippmann consortiumot alakítottak 3, esetleg 6 millió forintnyi tőkéről, melynek olaja főként Magyarországi területén nagyból származó cukorgyárakat felállítani. A tőke fedelve lévén, aláírásra semmi sem hozható. Kiváncsok volna, hogy magyar hazai erők nagyból részben lennének érdekelve ily vállalatnál.

*(A Balaton vidékén aggodnak,) hogy e nagy víz hálkines egészen elpusztul. Oka az hogy nagy mértékben és igen osztalant fogyasztják halait. A régi hálkészek visszatértek az apró halakat, a mostaniak ezer szára fogják és megszártítják. Ezért mostanság napokig is hiába halásznak egy-egy fogás után. Szigorú törvény és felügyelet volna itt szükséges.

*(Zágrábról jó leve figyelmeztetnek,) hogy az

ottani helytartótanácsához érkezett távirat szerint egy rablóbanda Magyarországból Horvátországba, Varasd-megyébe menekült, de a hatóság intézkedett, hogy a hivatal vendégek nyomába jusson.

* *(Juhász megölték.)* E hó 4-ikén a Kis Komárom mellett fekvő Karos községben tartózkodván, a hírhedt rablót baltavágásokkal és vas villa szúrással ölték le. Ittas lévén, nem volt képes magát védeni.

* *(A népoktatási kör.)* A Türr István indítványára s Deák Ferenc felhívására Pesten alakuló központi népoktatási kör ideiglenes elnöksége felhívást bocsátott ki a kör pártolására. Tagok a pénzbeli járulékok szerint lesznek alapító, rendes és pártoló tagok. Aláírás mi is elfogadunk.

* *(Deák Ferencről)* szindarabot írt egy német író, melyet egyik bécsi külvárosi színpadon készülnek előadni. A darab címe: „Deák Ferenc, a nép embere.“

* *(Hlávác meghalt!)* Nyugodjék békével. Azok közé tartozott, kiknek sírját legjobb a feledés fátyolával fedni. Sárosmegyében jól ismerte őt mindenki, mert a Schmerling-korszabban igyekezett ismeretessé tenni nevét. Nagy nyugdíjjal vonult a magán életbe, s e nyugdíj miatt nem egyszer emelkedtek heves szótak Sárosmegye közgyűlésében. Eperjesen halt meg 77 éves korában.

* *(Az 1864-ki államsorsjegyek)* dec. 1-én történt huzásakor a főnyeremény (250,000 ft) Deutsch Baruch, a peai Concordia gőzmalom egyik ügynöké lett.

* *(Mircse János)*, ki Velencében a magyar történelemre vonatkozó okmányok lemásolására kapott megbízást, jelenleg Pasqualizo velencei követnek, a magyar kir. udvarból a köztársasághoz küldött, 1509—12. évekbeli nagyérdékű követi jelentését másoltatja.

* *(Vasutak és hajók világitása légszeszszel.)* Egy magyar gépész szabadságot kért egy általa feltalált szerkezetre, melylyel minden hajót és vasuti kocsi külön lehetne légszeszszel világitani. A szerkezet két egyszerű retortából áll, mely annyi légszeszt fejt ki, a mennyi egy kocsi vagy hajó világitására egy éjen át elegendő, s előnye az, hogy előállításra olcsó és veszélytelen nem jár.

* *(Egy kis tévedés, mely 200,000 frtot ér)* A bécsi hitelintézet közelébbi sorshúzása előtti napon két jó barát (kiket a bécsi lapok csak A. és B. úrnak neveznek) találkozott a Ringen. B. épen sietett, hogy a másnapi húzára négy sorsjegyet vegyen, s A. is megbizta, hogy az ő számára is vásároljon szintén négy darabot. B. meg is vásárolta mind a nyolcat, s egy boritékba helyezve küldte el barátjának az öt illett sorsjegyeket. A húzás megtörténvén, átnézi saját sorsjegyeit, s csak akkor veszi észre, hogy három maradt nála, mert A. barátjának tévedésből öt sorsjegyet küldött el. Es az A. kezei közt levő sorsjegyek egyike lett a 200,000 frtot nyerő jegy! Természetesen B. kétségbe van esve, mert ki tudja, hát ha — a tévedés folytán — épen a szerencsés sorsjegyet

küldte el. Most tehát jogot tart a nyeremény egy részéhez, miről A. mitsem akar tudni. B. tehát pört indított ellene, s a nyeremény felét követeli.

* *(Két öngyilkosság.)* Szatmáron egy előkelőbb család leánya közel állt ahhoz, hogy egy katonatisztel lépjen házasságra, midőn az elutazott tiszt hűlenségéről meggyőződévén, annyira elbúsult, hogy megmérgezte magát. — Egy a postánál levő expeditor pedig a pénzés levelekkel rozsol sáfárokodott, s midőn a néhány száz forintnyi hiány miatt kérdőre vonták, egy órai gondolkozási időt kért, s azalatt torkát metszé s meghalt.

* *(Egy bécsi és berlini lap polemijából.)* A „N. fr. Presse“ ezt írta nov. 21. számában: „Az osztrák-magyar kormány kétségtelen bizonyítékokkal bir az osztrák és magyar területen folytatott porosz-orosz igazgatásokról; és csak azon tekintet, hogy viszonyait Berlin és Pétervárhoz el ne mérgesitse, — tartóztatják vissza attól, hogy peres eljárás s a törvényszékek által ne konstatálja a porosz-orosz agensek üzemelt. Ennyit ma; de még visszatérünk e tárgyra.“ — A „Nordd. Allg. Ztg.“ a „N. Fr. Pr.“ e soraira következőleg válaszol: „Ugyanazon joggal állíthatnók mi, hogy a „N. fr. Pr.“ főszerkesztője éjjeli betörés mellett ezüst edényeket lopott Berlinben, s a prágai közében egy ezüst kanalat tulajdonított el. Csak azon tekintet, hogy a bécsi sajtóhoz való viszonyainkat el ne mérgeistük, tart vissza minket attól, hogy ezt a dolgot törvényszék elé ne vigyük. A bizonyítékokat egyébiránt akkorra tartjuk föl, mikor a „N. fr. Pr.“ is bebizonyította orosz-porosz agensek igazgatásait az osztrák-magyar területen.

* *(Bukaresti küldemény.)* A n.-szebeni vámbivatnál figyelmet gerjesztett egy Bukarestből érkezett osomag, mely a balázsfalvi görög egyesült seminariumnak volt címezve. Felbontatván, benne tömérdek oláh proklamációt fedeztek fel, melyek Bukarestből küldettek. E nyomtatott proklamációk több Bratiano-féle hős által aláírva, azt tartalmazzák, hogy oláhjaink legyenek kitartók, mert nemsokára a magyar zsarnokság alóli felmentésükre muszka és porosz segítséggel jönnek, és akkor a pronunciamiento jelenben kinzott és szenvedő martyrjai dúsan meg fognak jutalmaztatni. Mivel az erdélyi oláh lapok nem adhatták ki, ez útát találták legelőszertűbbnek és kéri, hogy a nép között minél előbb terjeszessék stb. A proklamációkat rögtön felküldték a kir. biztoshoz.

* *(Egy angol lap nyelvünkről.)* Egy angol műszaki lap, a „The Engineer“, a magyar mérnökegylet közlönyéről dicsérettel szól s azt haladásunk egyik jeleként üdvözl. Ez alkalommal megemlékezik nyelvünkről is, mint a mely Európában egyetlen nyelv, s a következő észrevételeket teszi: „Erőtlen lévén, mint az angol nyelv, dallamos és hangzatos, mint az olasz, a magyarok szeretik hinni, hogy minden nyelvet kisoronitana, csak jobban ismernék. Amde valamely nyelv gyakorlati értéke egyedül csak azok számával aránylagos, kik azt beszélik; s a szépségnek a mai hétköznapi világban helyet kell adnia a hasznosságának.“